

ТТУ " ПИОНИР" ЈАГОДИНА

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ДЕЦЕ ОД НАСИЉА, ЗАНЕМАРИВАЊА И ЗЛОСТАВЉАЊА



Извршиоци програма:

Сунчица Дикић, педагог и чланови Тима за заштиту деце од насиља,
злостављања и занемаривања

САДРЖАЈ

I Општа запажања о Програму.....	3
II Основе Програма заштите деце од насиља, злостављања и занемаривања.....	5
2.1 Дефинисање основних појмова.....	6
2.2 Форме насиља	8
III Принципи Програма заштите деце од насиља, злостављања и занемаривања.....	10
IV Општи циљ програма	11
4.1 Специфични циљеви Програма у превенцији и интервенцији у Установи	12
4.2 Специфични циљеви Програма у превенцији.....	13
4.3 Специфични циљеви Програма у интервенцији.....	14
4.4 Интервенције према нивоима насиља.....	16
4.5 Кораци у интервенцији	18
V Едукација запослених	25
VI Литература	27

На основу члана **57.**став **1.** тачка **1.** Закона о основама система образовања и васпитања («Службени гласник РС» бр.72/09, 52/11 и 55/13, даље: Закон), члана **35.** Статута Предшколске установе „Пионир“ у Јагодини бр.**439** од **11.03.2010.** године. Управни одбор Предшколске установе „Пионир“ усвојио је овај акт, чија је примена обавезујућа за све запослене.

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ДЕЦЕ ОД НАСИЉА, ЗАНЕМАРИВАЊА И ЗЛОСТАВЉАЊА

I Општа запажања о програму

Програм заштите деце од насиља, злостављања и занемаривања у Предшколској установи „Пионир“ у Јагодини конципиран је као документ којим се дефинише и уско регулише свака појава насиља, злостављања и занемаривање деце у предшколској установи.

Програмом се уско дефинишу сви облици и врсте насиља над децом, прописују садржаји и систем активности, прописују начини за процену ризика, начини спровођења превентивних и интервентних активности, затим и обезбеђује праћење ефеката предузетих мера. Предшколска установа (простор у седишту установе и простор ван седишта установе) је подстицајна средина за дете и место безбедно по живот сваког детета и као таква пружа све неопходне услове за правилан раст и развој сваког детета, тиме и заштиту од свих могућих облика насиља над дететом, злостављања и занемаривања.

Програм заштите деце од насиља, злостављања и занемаривања темељи се на ***Закону о основама система образовања и васпитања*** и

осталим, званичним и опште прихваћеним документима у Републици Србији, стога представља полазиште за конкретизацију активности и примену истих у оквиру Установе, у складу са прописима Установе.

Програм заштите деце од насиља, злостављања и занемаривања заснива се на следећим документима:

- Општи протокол за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања (2005);
- Правилник о протоколу поступања у Установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање (Сл.Гласник РС бр.30/2010);
- Посебни протокол за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама (2007);
- Приручник за примену посебног протокола за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама (2009).

Програм заштите деце од насиља, злостављања и занемаривања полази од Закона о основама система образовања и васпитања, као и Закона о раду. За поштовање законитости рада и примену Програма заштите деце од насиља, злостављања и занемаривања и поступање у одговору на насиље, дакле одговоран је директор Установе у складу за Законом.

II Основе Програма заштите деце од насиља, злостављања и занемаривања

Систем предшколског васпитања и образовања у нашем друштву је део целокупног система образовања деце, уређен Законом. Делатност предшколског васпитања и образовања деце је делатност од изузетног значаја за све учеснике за дете, породицу и друштво врло значајном процесу.

Предшколска установа је Установа у којој се са децом раног узраста (до поласка у школу) редовно спроводи програм неге и програм васпитно-образовног рада. Узимајући у обзир специфичности узраста деце у предшколским установама, за сваки од њих прописан је програм, истакнут у званичном документу *Правилнику о Општим основама предшколског програма:*

- Основе програма неге и васпитања деце узраста од шест месеци до три године;
- Основе програма предшколског васпитања и образовања деце од три године до укључивања у програм припреме за школу;
- Припремни предшколски програм.

Предшколска установа пружа деци свих узраста оптималне и безбедне услове за живот, правилан раст и развој, безбедне услове за игру и активности и омогућава заштиту од свих врста и облика могућег насиља, занемаривања и злостављања. Узимајући у обзир хуманистичку-вредносну оријентацију предшколског програма и његову усмереност на дете, дететове потребе и интересовања, у циљу безбедности и заштите деце од свих облика и врста

насиља, занемаривања и злостављања током њиховог боравка у Установи, конципиран је **Програм заштите деце од насиља, злостављања и занемаривања**. Програм се суштински односи на живот, рад и свакодневне активности у Установи у којој се континуирано и несметано одвија васпитно-образовни рад са децом свих узраста (**јаслени узраст, млађе васпитне групе, средње васпитне групе, старије васпитне групе и припремне предшколске групе**).

Програм заштите деце од насиља, злостављања и занемаривања нуди начине поступања у Установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање у складу са карактеристикама предшколске установе, и у складу са свим истакнутим и важећим Законским и подзаконским актима којим се уско дефинише и уређује појава насиља, злостављања и занемаривање деце (насиље међу децом, насиље од стране запослених у установи и насиље од стране одрасле особе која није запослена у установи).

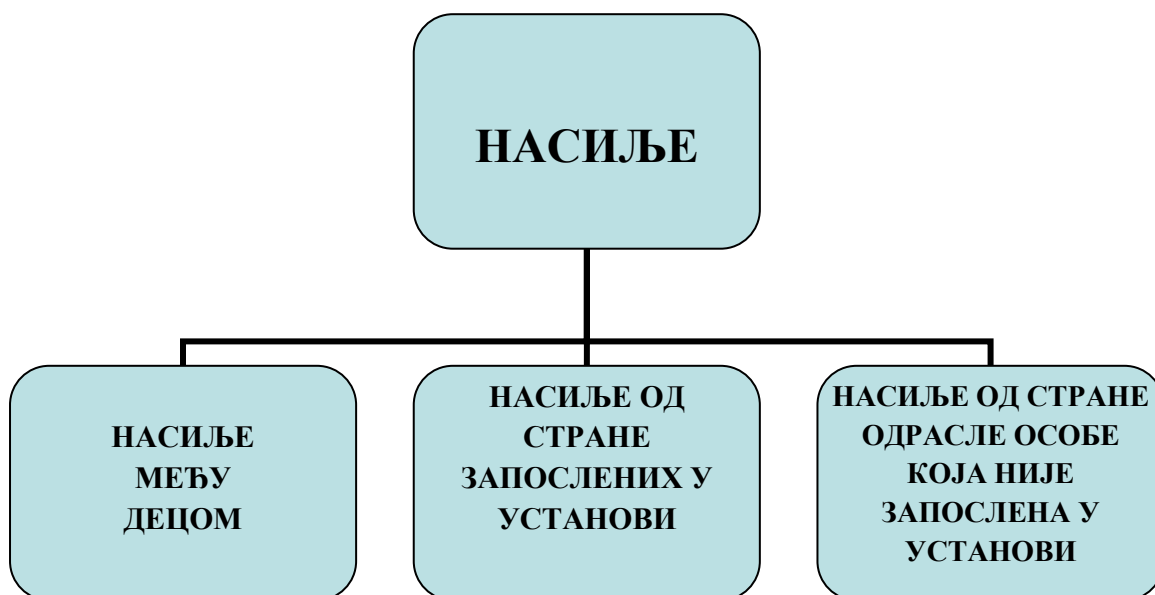
2.1 Дефинисање основних појмова

У бројној литератури и Протоколима који се баве дефинисањем појмова који се односе на сферу нашег проучавања најчешће се јављају следећи појмови: **насиље, злостављање и занемаривање**. Постоје различити облици, врсте и насиља.

У *Правилнику о протоколу поступања у Установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање* истиче се појам НАСИЉЕ, јер је он у складу са природом делатности васпитно-образовног рада и односи се на све врсте и форме насиља, злостављања и занемаривања у Установи и дефинише се овако:

„Насиље је сваки облик једанпут учињеног односно поновљеног вербалног или невербалног понашања које има за последицу

стварно или потенцијално угрожавање здравља, развоја и достојанства личности детета“ (Посебни протокол, стр.8).



Слика 1.

На слици 1. шематски су приказане врсте насиља у Установи. Насиље се може јавити као:

- насиље међу децом;
- насиље од стране запослених у Установи;
- насиље од стране одрасле особе која није запослена у Установи.

Запослени у Установи су у обавези да сваки облик и врсту насиља прво препознају, а затим о томе обавесте председника или чланове Тима за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања. У оквиру Предшколске установе „Пионер“ постоји Тим, који функционише тако што у оквиру сваког месеца окупља своје чланове и разматра све случајеве могућег насиља над децом у Установи. Треба истаћи да је насиље могућа појава, али је неопходно прецизно проценити и правилно дефинисати тј. потврдити насиље као појаву, а затим применити и све неопходне мере у складу са Законом.

2.2 Форме насиља

У Посебном протоколу за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама наводи се следеће:

1. **Физичко насиље** се односи на понашање које доводи до стварног или потенцијалног телесног повређивања детета. То су: ударање, шутирање, гурање, шамарање, чупање, дављење, бацање, гађање, напад оружјем, тровање, паљењ, посипање врућом водом, ускраћивање хране, сна итд.
2. **Емоционално-психолошко насиље** се односи на оно понашање које доводи до тренутног или трајног угрожавања психичког или емоционалног здравља и достојанства детета. Односи се и на ситуације у којима се пропушта обезбеђивање прикладне и подржавајуће средине за здрав емоционални и социјални развој у складу са потецјалима детета. Емоционално насиље и злостављање обухвата поступке којима се врши омаловажавање, етикетирање, игнорисање, вређање, уцењивање, називање погрдним именима, оговарање, подсмевање, исмејавање, неприхватање, изнуђивање, манипулисање, претња, застрашивање, ограничавање кретања деце и други облици непријатељског понашања.
3. **Социјално насиље** подразумева форму насиља у којој се врши дискриминација и искључивање деце из групе. То је: одвајање детета од других на основу различитости, довођење у позицију неравноправности и неједнакости, изолацију, недружење, игнорисање и неприхватање по било ком основу.
4. **Сексуално насиље и злоупотреба деце** подразумева укључивање деце у сексуалну активност коју она не схватају у потпуности и

за коју она нису развојно дорасла и која има за циљ да пружи уживање или задовољни потребе друге особе. Сексуалним насиљем се сматра:

- Сексуално узнемиравање (ласцивно коментарисање, етикетирање, ширење прича, додиривање, упућивање порука, фотографисање, телефонски позиви) ;
- Навођење или приморавање детета најчешће у сексуалним активностима , било да се ради о контактним или неконтактним активностима (излагање погледу, егзибиционизам);
- Коришћење деце за проституцију, порнографију и друге облике сексуалне експлоатације.

Злоупотреба деце представља све што појединци и институције чине или не чине, а што директно утиче или шкоди деци или им смањује могућност за безбедан и здрав развој и доводи их у немоћан и неравноправан положај у односу на појединца и у односу на установу.

5. **Занемаривање и немарно поступање** представљају случајеве пропуштања установе или појединца да обезбеде услове за правилан развој детета у свим областима његовог развоја. Занемаривање представља и пропуст родитеља или стараоца да негује дете и обезбеди му све неопходне услове за његов правилан раст и развој.

6. **Експлоатација деце** се односи на њихов рад у корист других особа или Установе што доводи до нарушавања дететовог психо-физичког здравља.

7. **Електронско насиље и злостављање** представља злоупотребу информационих технологија која може да има за последицу повреду личности и угрожавање достојанства детета путем слање порука, снимања камером, укључивања у форуме и разне социјалне мреже...).

III Принципи Програма заштите деце од насиља злостављања и занемаривања

Програм заштите деце од насиља, злостављања и занемаривања темељи се на Закону о основама система образовања и васпитања и осталим, званичним и опште прихваћеним документима у Републици Србији, стога представља полазиште за конкретизацију активности и примену истих у оквиру Установе, у складу са прописима Установе.

Основни **принципи** *Програма заштите деце од насиља, злостављања и занемаривања* од којих се полази у креирању су:

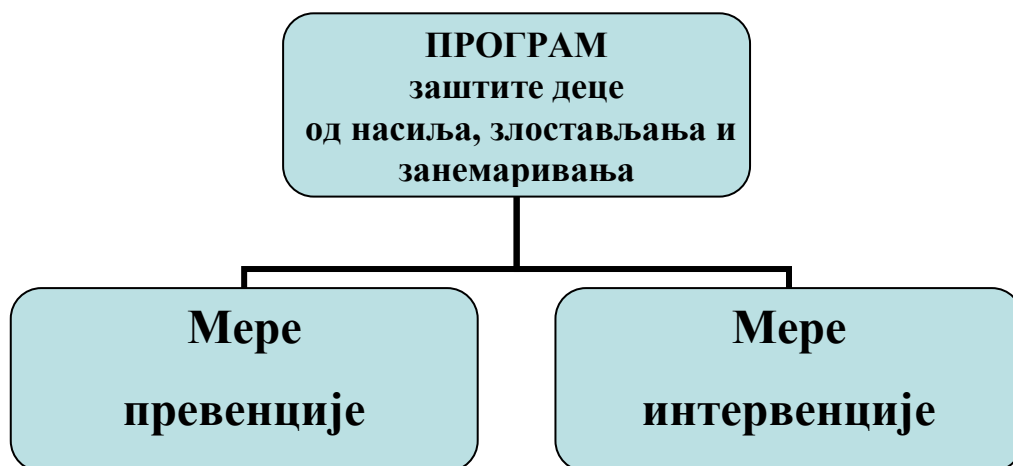
- **Право на живот, опстанак и развој;**
- **Најбољи интерес детета;**
- **Недискриминација;**
- **Учешће детета.**

Сваки облик и врста насиља у Установи се може спречити или значајно предупредити ако се у Установи негује повољна психосоцијална клима у којој се негују елементарне вредности:

- **Учи и негује култура понашања и уважавања личности;**
- **Не ћути и толерише насиље;**
- **Развија одговорност свих;**
- **Обавеза поступања свих који имају сазнање о насиљу.**

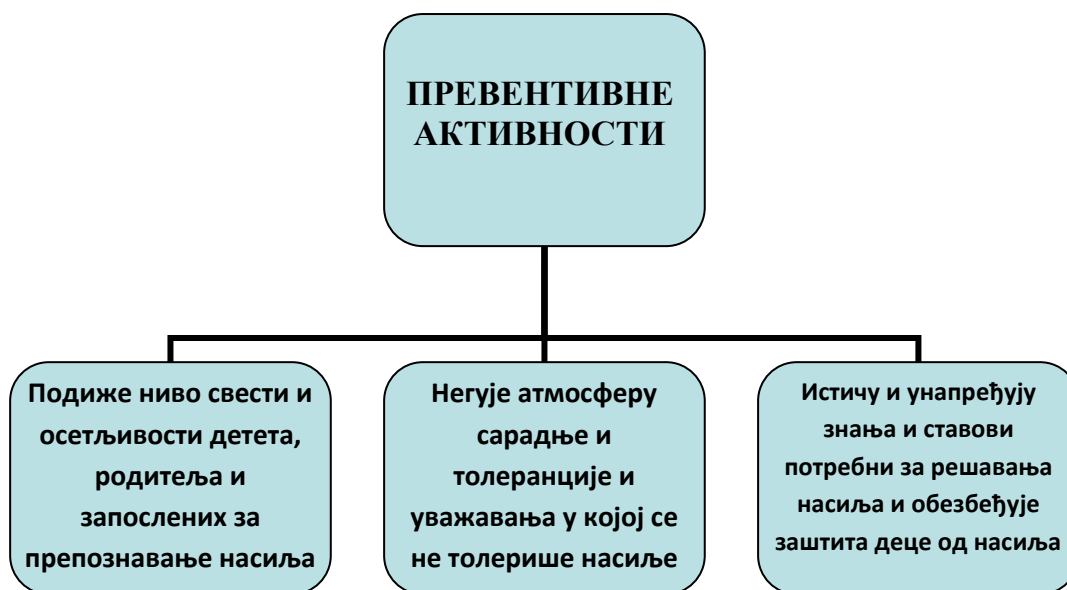
IV Општи циљ Програма

Општи циљ Програма заштите деце од насиља, злостављања и занемаривања је унапређивање квалитета живота деце, применом мера превенције и мера интервенције, што је ближе конкретизовано *Посебним протоколом за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама.* **Мере превенције** се односе на стварање безбедне средине за живот и рад деце. **Мере интервенције** се односе на ситуације када се јавља насиље, злостављање и занемаривање у Установи. Следи шематски приказ програма и мера (Сл.2.)



Слика 2.

Насиље треба препознати. Насиље у Установи се не сме олако схватити или паушално проценити. У Установи треба неговати повољну психосоцијалну климу међу децом и запосленима. Превенцију насиља, злостављања и занемаривања, треба спроводити кроз мере и активности у којима се у Установи ствара сигурно и подстицајно окружење, негује атмосфера добре сарадње, уважавања и конструктивне комуникације.



Слика 3.

4.1 Специфични циљеви Програма превенције и интервенције у Установи

У Правилнику о протоколу поступања у Установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање као и Посебном протоколу за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама издвајају се поред општег циља и специфични циљеви у превенцији и интервенцији.

4.2 Специфични циљеви Програма у превенцији

У оквиру Програма заштите деце од насиља, злостављања и занемаривања, Установа у складу са својим специфичностима, специфичностима рада, планира, програмира и спроводи **превентивне активности**, затим и прати ефекте постигнутих мера. Све превентивне и интервентне активности које Установа спроводи морају бити у складу са важећим протоколима и у складу са Законом.

Превентивне активности Установа планира у складу са анализом тренутног стања и конкретним увидом у постојање и присутност насиља у својој средини на основу следећих критеријума:

1. Учесталост инцидентних ситуација и броја пријава насиља;
2. Заступљености различитих врста насиља;
3. Броја повреда
4. Сигурност објекта, дворишта;
5. Учесталост и број васпитних поступака према деци и дисциплинских поступака против запослених;
6. Остварење обуке у превенцији насиља, злостављање, занемаривање и потребе даљег усавршавања,
7. Број и ефекти ситуације које промовишу сарадњу, разумевање и помоћ деци;
8. Степен и квалитет укључивања родитеља у живот и рад у Установи;
9. Други параметри које Тим одреди.

Циљеви у превенцији:

- Стварање климе прихватања, толеранције и уважавања;
- Укључивање свих интересних група у доношење и развијање програма превенције;
- Подизање нивоа свести и повећавање осетљивости свих укључених у живот и рад установе за препознавање насиља, злостављања и занемаривања;
- Дефинисање процедура и поступака за заштиту од насиља и реаговања у ситуацијама насиља;
- Информисање свих укључених у живот и рад установе о процедурама и поступцима за заштиту од насиља и реаговање у ситуацијама насиља;
- Унапређивање компетенција наставног и ваннаставног насиља, деце, родитеља и старатеља и локалне заједнице за уочавање проблема насиља, злостављања и занемаривања.

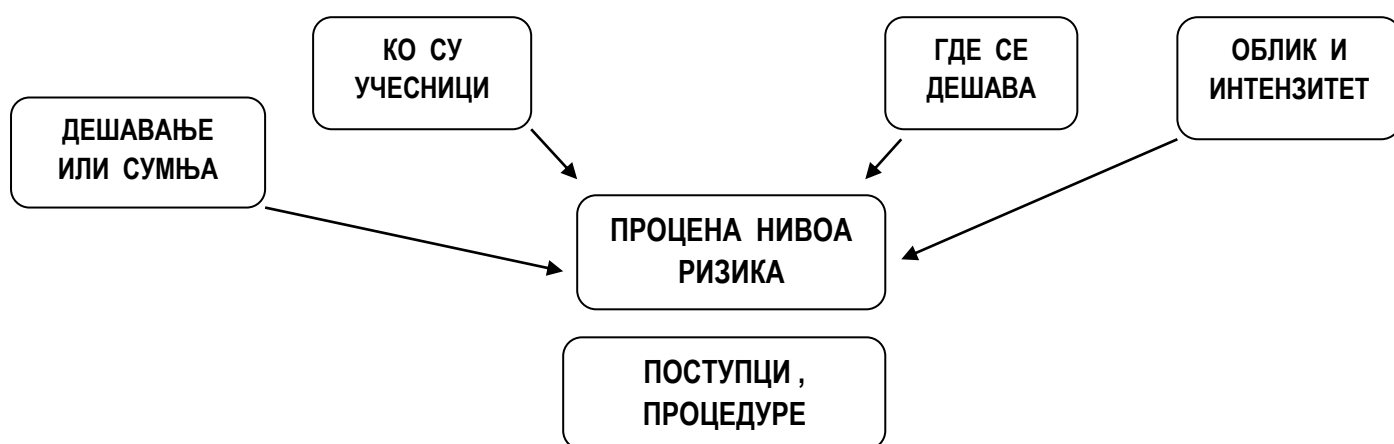
4.3 Специфични циљеви Програма у интервенцији

У случајевима када дође до насиља, на основу критеријума врши се процена ризика за безбедност деце и одређују поступци и процедуре. Процедуре и поступци интервенције у заштити деце од насиља се заснива на следећим критеријумима који су истакнути у Посебном протоколу за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања деце у образовно-васпитним установама:

- да ли се насиље дешава или постоји сумања на насиље;

- где се дешава, да ли се дешава у Установи или ван ње;
- ко су учесници насиља, злостављања и занемаривања;
- облик и интензитет насиља, злостављања и занемаривања.

На основу ових критеријума врши се процена нивоа ризика за безбедност детета и одређују поступци и процедуре.



У складу са претходно наведеним текстом и конкретном ситуацијом, проценом нивоа ризика и Законском регулативом доноси се одлука о начину реаговања:

1. Случај се решава у Установи;
2. Случај решава Установа у сарадњи са другим релевантним Установама;
3. Случај се прослеђује надлежним службама.

Циљеви у интервенцији :

- Спровођење поступака, процедура реаговања у ситуацијама насиља;
- Успостављање система заштите деце у случајевима насиља;
- Стално праћење и евидентирање врста и учесталости насиља и процењивање ефикасности програма заштите;
- Ублажавање и отклањање последица насиља и реинтеграција детета у заједницу вршњака и живот установе;

- Саветодавни рад са децом која трпе насиље, која врше насиље и који су посматрачи насиља.

Треба истаћи да информисање у Установи мора бити континуирано и заступљено на свим нивоима у фазама планирања и реализовања активности. У зависности од капацитета и запослених (састанци актива, панои, родитељски састанци) информисање има за циљ да подигне ниво обавештености интересних група о појавама насиља и мерама која је Установа у обавези да предузме у случајевима насиља, злостављања и занемаривања деце. ПУ „Пиоинир“ је дужна да поштује основне принципе на којима се заснива програм заштите деце од насиља, злостављања и занемаривања деце:

- принцип поверљивости;
- принцип заштите најбољег интереса детета.

У случајевима ако се утврди да постоје сазнања о насиљу над дететом, применити све неопходне мере. У установама за предшколско васпитање и образовање нема места за истрагу и доказивање злостављања. То су задаци који су у надлежности осталих релевантних служби.

4.4 Интервенције према нивоима насиља

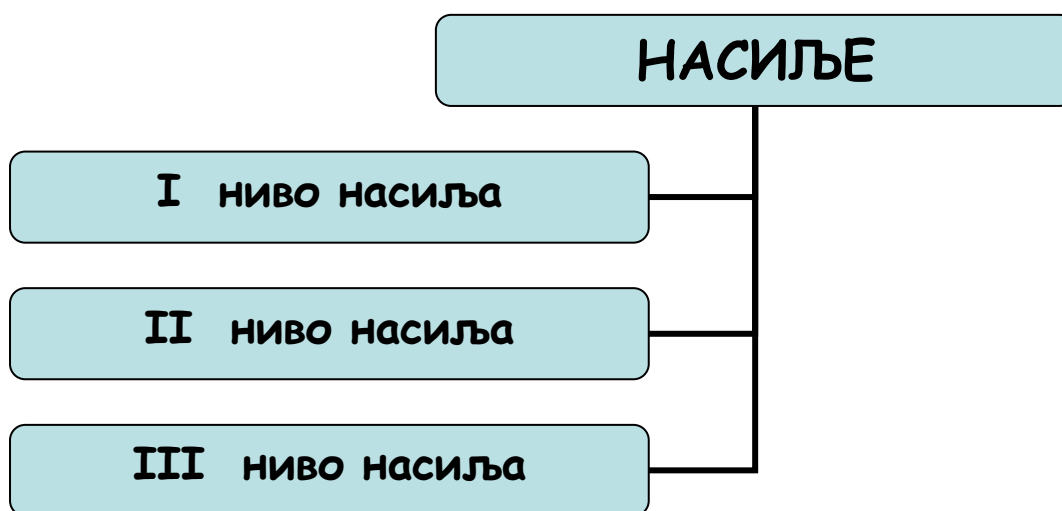
Приручником за примену посебног протокола за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања у васпитно-образовним установама прецизно је дефинисано шта је насиље и нивои насиља.

У ситуацијама када се јави насиље или се сумња на његову појаву, како ће се поједини облици насиља у конкретним условима решавати зависи од следећег:

- да ли насиље врши појединац, група, вршњак, старије лице;

- да ли се насилно понашање понавља;
- које су могуће последице;
- какве су компетенције васпитача.

Постоје три нивоа којим се дефинише појава насиља, у Установи. Следи шематски приказ (Сл.4).



Слика 4.

I ниво насиља – на првом нивоу насиља, појаву насиља треба васпитач самостално да реши или у сарадњи са родитељем детета у смислу улагања појачаних васпитних напора са целом групом, групом деце или индивидуално. Активности које је предузео васпитач треба да дају одређене резултате, међутим уколико предузете активности не дају повољне резултате или уколико се насиље и даље понавља или појачава онда треба вршити интервенцију активностима другог нивоа.

II ниво насиља – на другом нивоу насиља, појаву насиља васпитач решава тако што преузима активности у сарадњи са педагогом, Тимом за заштиту деце и директором, уз учешће родитеља у смислу појачаног васпитног рада. Уколико појачани васпитни рад не даје жељене резултате, дакле није делотворан,

директор покреће васпитно-дисциплински поступак и изриче мере у складу са Законом.

III ниво насиља – преузима се одговорност на директора у сарадњи са Тимом за заштиту деце уз обавезно ангажовање родитеља и надлежних органа, организација и осталих релевантих служби (**Центра за социјални рад, Здравствену установу, полицију...**). У ситуацијама када безбедност детета омета присуство родитеља односно њихово непримерено понашање, у складу са конкретним приликама Директор Установе обавештава Центар за социјални рад или полицију по потреби.

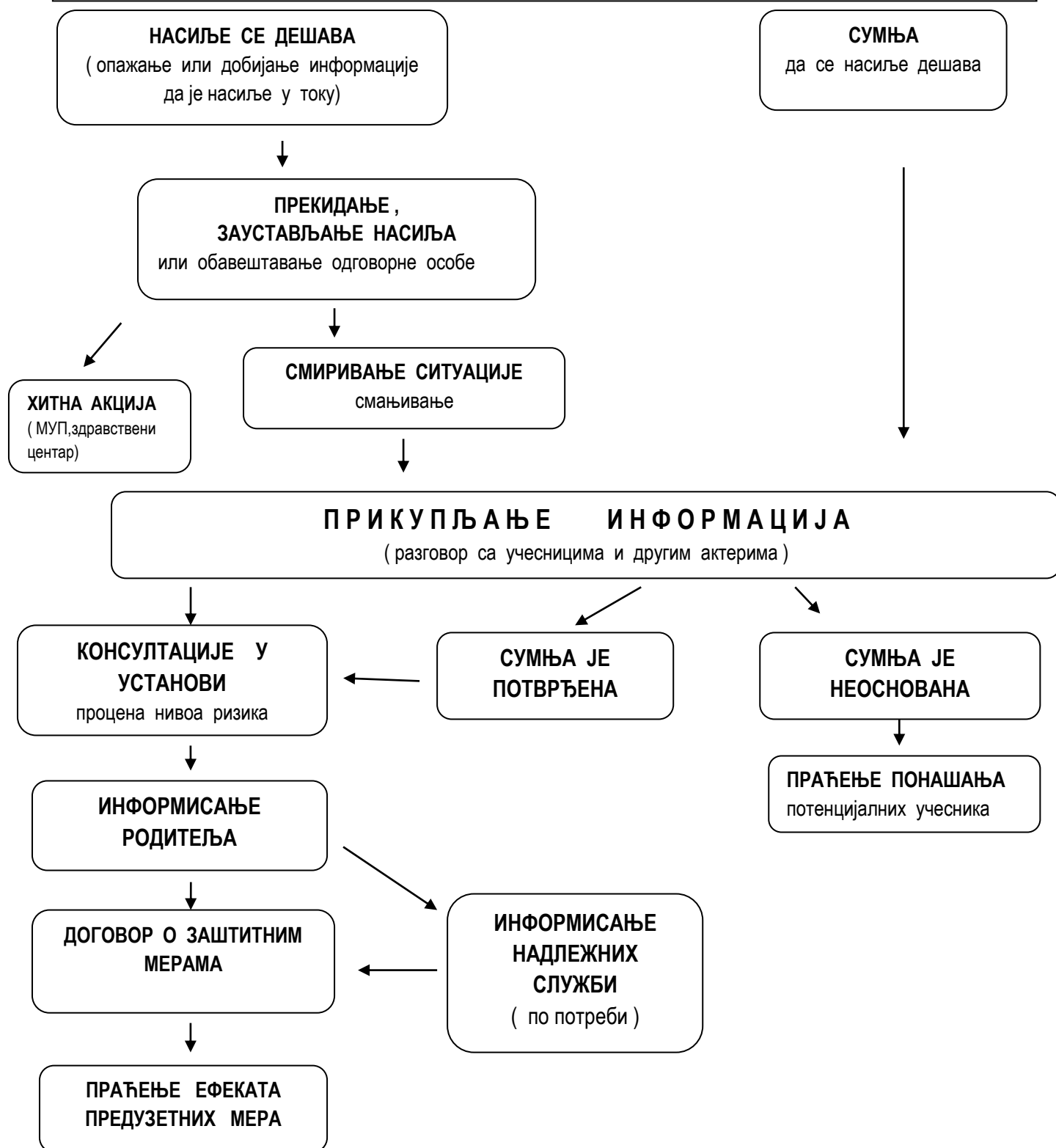
4.5 Кораци у интервенцији

Значајно је истаћи да свака особа у Установи која има сазнање о насиљу, злостављању и занемаривању има обавезу да реагује. Кораци у интервенцији су обавезујући на свим нивоима (први, други, трећи ниво). Насиље се јавља или се сумња у ситуацијама међу децом, затим у ситуацијама када је дете изложено насиљу или се сумња на насиље од стране запослених у Установи и у ситуацијама када је дете изложено насиљу или се сумња на насиље од стране одрасле особе која није запослена.

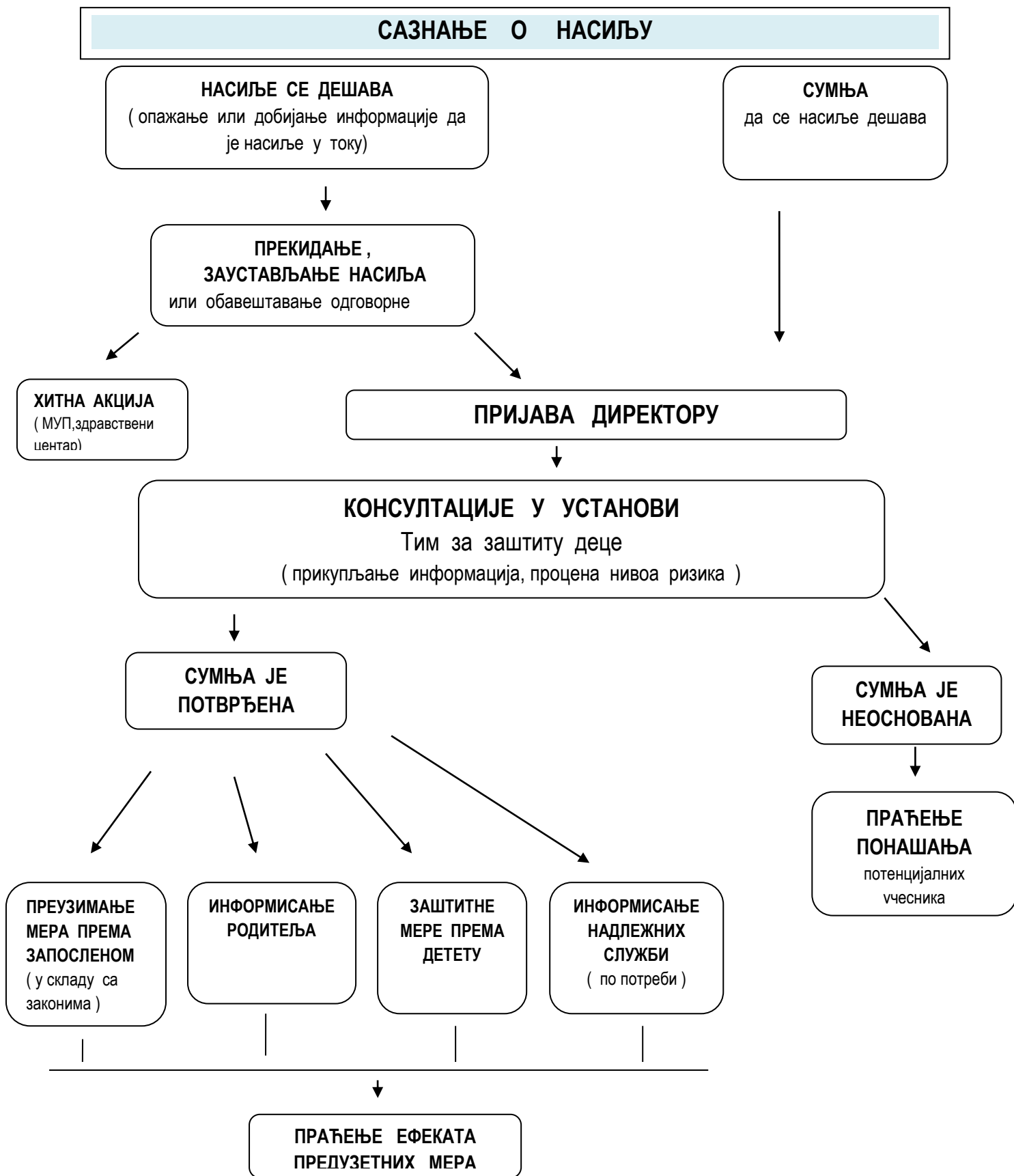
У Посебном протоколу за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања деце у образовно-васпитним установама дефинисани су **следећи кораци:**

1. НАСИЉЕ МЕЂУ ДЕЦОМ

САЗНАЊЕ О НАСИЉУ МЕЂУ ДЕЦОМ

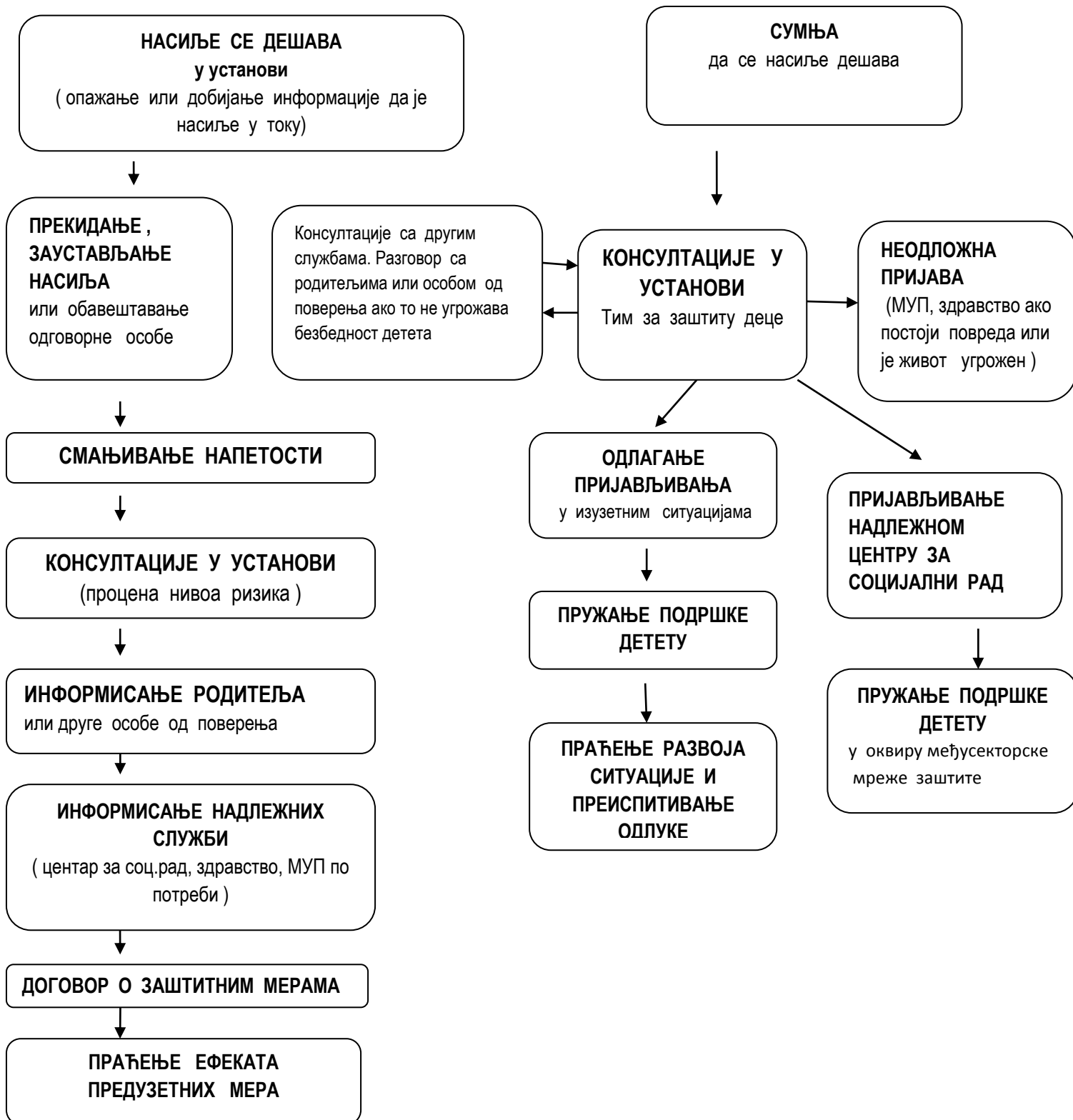


2. НАСИЉЕ ОД СТРАНЕ ЗАПОСЛЕНИХ У УСТАНОВИ



3. НАСИЉЕ ОД СТРАНЕ ОДРАСЛЕ ОСОБЕ КОЈА НИЈЕ ЗАПОСЛЕНА У УСТАНОВИ

САЗНАЊЕ О НАСИЉУ



1. Сазнање о насиљу – откривање

Ово је први корак у заштити деце у предшколским установама од свих врста насиља. Сазнање о насиљу у Установи се добија најчешћем опажањем или добијањем информације да је насиље у току. Други начин за добијање потребних информација јесте сумњом да се насиље дешава у Установи на основу видљивих знакова: повреда или специфичног понашања детета, затим поверавањем од стране самог детета или од стране треће особе (вршњака , родитеља, старатеља).

2. Прекидање и заустављање насиља

Професионална обавеза васпитача и свих запослених у Установи јесте да у ситуацијама када има сазнање да се насиље дешава у обавези је да прекине насиље или да позове у помоћ неко друго лице. Заустављањем насиља смањујемо могућност за још веће проблеме и неприлике међу децом.

3. Смиривање ситуације

Смиривање деце треба да доведе до њиховог физичког раздвајања и обезбеђивања сигурности. Са учесницима у насиљу треба поразговарати о свему што их узнемирава и доводи до појаве нетрпељивости, самим тим и до насиља. Смиривањем ситуације и креирањем позитивне психосоцијалне климе међу њима. Децу треба смирити и подстаћи на међусобно дружење.

4. Консултације

По појави сумње или стицања информација о појави насиља у Установи неопходно је обавити консултације. У оквиру Установе консултације се могу обавити са колегиницом, са Тимом за заштиту деце од насиља, затим и психологом, педагогом, директором Установе. У ситуацијама када је то неопходно, треба обавестити релевантне службе (Центар за социјални рад, здравствену установу). Консултације које се обављају имају за циљ да на адекватан начин разјасне околности у којима се десило насиље, како би се могло затим и анализирати, проценити ниво ризика, направити план и предузети мере заштите.

Информације о насиљу и чињенице о вршењу насиља прослеђују се стручној служби који су дужни да забележе све релевантне податке :

- Име и презиме особе која је дала информације о насиљу или сумњи да постоји насиље;
- Имена особа који су актери насиља или потенцијалног насиља ;
- Опис ситуације која се може назвати насиљем, детаљно, објективно, без процена и тумачења ;
- Белешке разговора са непосредним актерима насиља и учесницима догађаја у вези са догађајем;
- Опис ситуације у писаној форми од стране непосредних учесника догађаја;

Приликом обављања консултација треба: дати детаљан опис насиља водећи рачуна о заштити приватности детета. , затим одредити улоге, задатке и одговорност свих учесника тј. стручњака, одлучити о начину реаговања и праћења.

5. Предузимање неопходних акција

Предузимање неопходних мера односно акција врши се након откривања насиља и обављених консултација са стручњацима. Акције подразумевају: примену свих неопходних мера на нивоу предшколске установе, предузимање законских мера, договор о заштитним мерама према детету. По потреби укључити здравствену службу, МУП, Центар за социјални рад у року од три дана од дешавања насиља.

Директор Установе је у обавези да по потеби поднесе пријаву надлежној служби у усменој и писаној форми. У пријави треба да стоје лични подаци о детету и његовој породици, као и разлог за упућивање. Пре подношења пријаве потребно је разговарати са родитељима, или одустати од разговора ако Тим за заштиту деце процени да ће разговор бити нарушена безбедност детета.

6. Праћење ефеката предузетих мера

Праћење ефеката предузетих мера је један од корака у интервенцији насиља. У оквиру предшколске установе у којој борави дете, Тим за заштиту деце од насиља је у обавези да прати ефекте предузетих мера и њихов учинак на дете, заједно са осталим релевантним службама које су учествовале у процесу.

У ЕДУКАЦИЈА ЗАПОСЛЕНИХ

У ПУ “Пионер” у Јагодини, са седиштем у ул.Вука Караџића бр. 4, формиран је Тим за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања. Сви чланови Тима показују моралност, етику и високу професионалност у раду. Састанак овог Тима одвија се једном месечно а по потреби и чешће. Чланови Тима, осталим васпитачима и сестрама и осталом стручном особљу преносе све потребне информације које се односе на рад Тима и њихове радне задатке.

На овај начин рада се радни чланови Установе благовремено информишу о предузетим мерама и активностима које овај Тим спроводи, а све у циљу заштите деце од насиља и свестраног њиховог развоја.

У предшколској установи „Пионер“, свака сумња на насиље или појава насиља се у оквиру Тима за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања благовремено решава.

Васпитачи и медицинске сестре у Установи воде службену белешку о свакој појави насиља. Тим за заштиту деце прикупља документацију о свим случајевима насиља, при чему се у раду руководи и Посебним протоколом за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама.



Чланови Тима за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања

Председник тима: Сунчица Дикић - педагог

Чланови тима:

1. Владан Ђурђевић- директор;
2. Ивана Станојевић –правник;
3. Славиша Марковић, родитељ;
4. Данијела Марјановић ,васпитач „Пивара“ ;
5. Александра Петковић– васпитач „Бамби“ ;
6. Јеленка Миљковић – васпитач, „Лептирић“ ;
7. Мартина Илић, васпитач „Пионир“
8. Снежана Стаматовић, васпитач „Пионир“
9. Убавка Митровић, меди.сестра - васпитач „ Пионир“ ;
11. Маја Васић – васпитач „Сунце“ ;
12. Снежана Димитријевић – меди.сестра - васпитач „Пчелица“
13. Далида Вучковић - васпитач „Пионир“

Чланови Тима за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања дужни су да редовно прате и указују на ризична места у свим градским вртићима у Јагодини и предложе превентивне мере за елиминацију ризика.

ЛИТЕРАТУРА

1. Министарство рада, запошљавања и социјалне политике (2005): *Општи протокол за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања*. Београд: Влада Републике Србије.
2. Министарство просвете (2010): *Труделник о протоколу поступања у Установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање*. Београд: Службени Гласник РС.
4. Министарство просвете (2007): *Тросебни протокол за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама*. Београд: Министарство просвете, Република Србија.
5. Министарство просвете (2009): *Труручник за примену посебног протокола за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним-установама*. Београд: Министарство просвете, Република Србија.